

Citace záznamu

Eva Kalandřiková, Kostel Narození sv. Jana Křtitele – Dešná, vstupní předsíň, *Renesanční a manýristické štukatéřství v Čechách a na Moravě* (online databáze), <https://stuky.upce.cz/node/550>, vyhledáno 25. 4. 2024.

Kostel Narození sv. Jana Křtitele – Dešná, vstupní předsíň

Číslo záznamu: 550

Bližší určení díla: ornamentální dekorace klenby

Památkově chráněno, č. úskp: 32890/3-1858

Umístění: klenba vstupní předsíně

Datace: počátek 17. století

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, celkový pohled na klenbu předsíně (Vojtěch Krajiček, 2018)

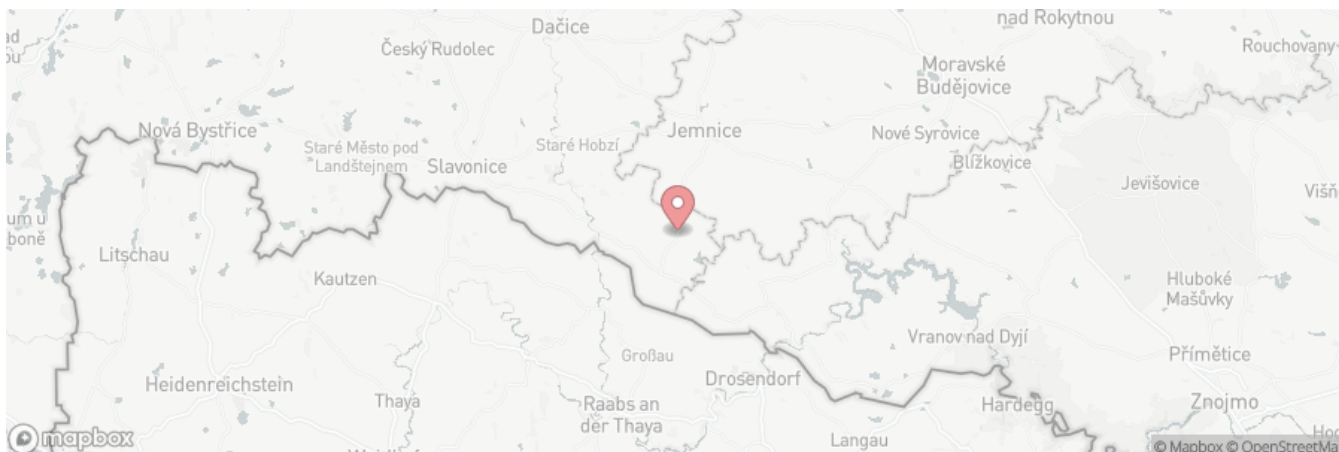
Anotace

Vytlačovaná štuková výzdoba v předsíni kostela Narození sv. Jana Křtitele v Dešné je prokazatelně spojena s dílnou, jež pracovala na stavbách rakouského nekatolického rodu Štrejnů ze Švarzenavy (Schwarzenau, Uherčice), a rovněž s výzdobou předsíně kostela v Raabs an der Thaya vlastněném rodem Puchheimů – oba rody se vystřídaly v držení Dešné. Častěji je přitom výzdoba komparativně datována do prvních desetiletí 17. století (Štrejnové). Vzhledem k současnému stavu povrchu nelze s jistotou určit, zda byl štuk ponechán bez úpravy, popř. jaký byl původní barevný koncept.

Abstract

There is solid evidence that the extruded stucco ornaments in the narthex of the Church of Nativity of St. John the Baptist in Dešná are connected to the studio which decorated the buildings in Schwarzenau and Uherčice for the Austrian Non-Catholic noble family of the Streuns of Schwarzenau. Furthermore, it is also related to the decoration of the narthex of the church in Raabs an der Thaya, which was owned by the Puchheim noble family – both the Streuns and the Puchheims were the owners of Dešná for some time. Comparatively, the decoration is more often dated to the first decades of the 17th century (the time of the Streuns). It cannot be clearly determined from the current surface condition if the stucco was left unchanged or what the original colour concept might have looked like.

Kraj	Okres	Obec	Katastr
Jihočeský kraj	Jindřichův Hradec (okres)	Dešná	Dešná u Dačic
Ulice, čp. / č. o.		GPS 48.957269382707, 15.544812851977	

Technika štku	Materiálová skladba	Povrchové úpravy	Původnost
vytlačovaný štuk		monochromie (stávající stav) V roce 1952, poté, co nebyla oprava provádějíci štukatérskou hutí nalezena žádná polychromie, došlo k očištění výzdoby až na čistý štukový povrch. Aktuální průzkum však odhalil drobné fragmenty starší narůžovělé polychromie navazující bezprostředně na povrch štku – z chemicko-technologického průzkumu vyšlo nicméně najevo, že tato polychromie s největší pravděpodobností není primární barevnou povrchovou úpravou (Kovářík – Míchalová – Tišlová 2020, s. 328). Stran růžového lazurního zabarvení klenby a stěn místnosti došli autoři restaurátorského průzkumu k závěru, že jde spíše o špatně omyté depozity vzniklé při stavebních pracích, než o otisk starší polychromie (Kovářík – Krajíček – Míchalová 2019, nestr.).	Původní stav s druhotnými zásahy

Uměleckohistorický popis

Založení kostela Narození sv. Jana Křtitele v Dešné u Dačic je tradičně datováno do období pozdní gotiky (rok svěcení 1494); autoři SHP (Jirásko – Břicháček 2011, s. 14, s. 30–31) nicméně prostřednictvím starší literatury (první zmínka o farním úřadu má pocházet již z r. 1376, viz např. Smutný 1997, s. 731), architektonického tvarosloví lodi a zasvěcení kostela dokládají pravděpodobný původ stavby spadající až do první poloviny 13. století. V 16. století došlo ke stavebním úpravám pozdně gotické věže umístěné asymetricky do západního průčelí jednolodní stavby kostela (její krovy byly dendrochronologicky datovány do roku 1590) a k zásahům do fasády – na severní straně lodi se průběžným opadáváním mladších omítek odhalují fragmenty nadokenního pásu sgrafitového pletence.

Předsíň byla mezi severní stěnu věže a severní část západního průčelí kostela vestavěna zřejmě na počátku 17. století (vzhledem k absenci pramenů musíme na dobu vzniku usuzovat podle tvarosloví štku). Roku 1568 získal manství s kostelem od olomouckého biskupství lénem Ondřej Puchomíř z Puchamu a v roce 1590 přešlo na Hanuše Wölfharta Štrejna ze Švarcenavy, aby je Jan Jiří Štrejn roku 1619 zase ztratil. Kostel v té době pravděpodobně spravovali luteránští kněží. V SHP (Jirásko – Břicháček 2011, s. 34) bylo poukázáno na analogie s manýristickými výzdobami v Jindřichově Hradci (kostely sv. Kateřiny a sv. Máří Magdaleny, měšťanské domy). Zjevná vazba na nedaleké Uherčice, vlastněné rovněž rodem Štrejnů (a potažmo na dílenský okruh štukatérů činných na přelomu 16. a 17. století na jejich zámku v rakouské Švarcenavě), byla prokázána mj. i exaktními metodami – měřením otisků pocházejících z týchž forem (Kovářík – Míchalová – Tišlová 2020). Štuky shodné profilace byly identifikovány rovněž v předsíni kostela zu Maria Himmelfahrt am Berge v Raabs an der Thaya na panství, které patřilo po staletí zase rodu Puchheimů. Vytažené hřebínky křížové klenby předsíně – drobné místnosti o zhruba čtvercovém půdorysu – zdobí otiskovaný štukový dekor střídajících se dubových a lipových ratolestí, ohraničený pásy vejcovce a perlovce prokládaného válečkem. Na křížení žeber najdeme čtyřlíst, ve středu klenebních kápí plastické dvanáctilísté rozety (dvě rotující, dvě statické), v patách klenby okřídlené andílčí hlavy doprovázené po stranách reliéfy lvích hlav.

Historické zásahy / opravy

Předsíň byla opakovaně opravována, třebaže žádný ze zásahů není zdokumentován ani popsán (jedna z oprav spojených s výmalbou je doložena například v roce 1908). Při opravě v polovině 20. století byly zcela odstraněny povrchové úpravy štku, respektive silné druhotné vrstvy, které zastíraly původní modelaci (při tomto razantním čištění došlo lokálně k poškození povrchu štku). Zároveň byly zřejmě na jižní stěně osazeny sádrové odlitky lvích hlav ze severozápadního rohu místnosti (dochoval se na nich separant použitý k sejmutí formy). Z počátku roku 2019 pochází dokumentace restaurátorského průzkumu, která podrobně popisuje soudobý stav štku.

Literatura

Zdeněk Kovářík – Zdeňka Míchalová – Renata Tišlová, *Renesanční vytlačovaný štuk na příkladu památek z oblasti česko-moravsko-rakouského pomezí, Zprávy památkové péče* 80, č. 3–4, 2020, s. 313–329.
Emanuel Poche, *Umělecké památky Čech, svazek 1, A–J*, Praha 1977, s. 255–256.
Bohumír Smutný, heslo Dešná, in: Vladimír Nekuda (ed.), *Vlastivěda moravská. Moravskobudějovicko, Jemnicko*, Brno 1997, s. 728–731.
Gregor Wolny, *Kirchliche Topographie von Mähren, meist nach Urkunden und Handschriften, Brünn Diöcese, II. Abteilung, III. Band*, Brünn 1860, s. 324–328.

Prameny

NPÚ, ÚOP v Brně, Archiv bývalého Státního památkového úřadu pro Moravu a Slezsko, fond sakrální památky, kart. Dešná, nefol.
Původní evidenční list kulturní památky, 1963, dostupné z https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=849740 (vyhledáno 17.11.2021).
Luděk Jirásko – Pavel Břicháček, *Kostel sv. Jana Křtitele. Dešná (okres Jindřichův Hradec). Stavebně historický a uměleckohistorický průzkum*, Praha 2011, dostupné v archivu římskokatolické farnosti v Jemnici.
Zdeněk Kovářík – Vojtěch Krajíček – Zdeňka Míchalová, *Dokumentace restaurátorského průzkumu. Štuková výzdoba předsíně kostela Narození Jana Křtitele v Dešné u Dačic*, Chotěbudice 2019.

Autoři záznamu

Eva Kalandříková

Datum poslední změny

22.8.2022

Fotodokumentace současného stavu

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, celkový pohled na západní průčelí kostela (Vojtěch Krajíček, 2018)

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, pohled do severovýchodního kouta předsíně (Vojtěch Krajíček, 2018)

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, pohled do jihovýchodního kouta předsíně (Vojtěch Krajíček, 2018)

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, pohled do jihozápadního kouta předsíně (Vojtěch Krajíček, 2018)

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, pohled do severozápadního kouta předsíně (foto Vojtěch Krajíček, prosinec 2018)

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, celkový pohled na klenbu předsíně (Vojtěch Krajíček, 2018)

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, detail ornamentu uprostřed klenby (Vojtěch Krajíček, 2018)

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, detail štukové květiny v jedné ze čtyř klenebních kápí (Vojtěch Krajíček, 2018)

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, detail štukového větrníku v jedné ze čtyř klenebních kápí (Vojtěch Krajíček, 2018)

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, detail štukového dekoru s hlavou anděla a dvěma lvími hlavami na jihovýchodní straně předsíně (Vojtěch Krajíček, 2018)

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, detail štukového dekoru s hlavou anděla a dvěma lvími hlavami na severovýchodní straně předsíně (Vojtěch Krajíček, 2018)

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, detail štukového dekoru s hlavou anděla a dvěma lvími hlavami na jihozápadní straně předsíně (Vojtěch Krajíček, 2018)

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, detail štukového dekoru s hlavou anděla a dvěma lvími hlavami na severozápadní straně předsíně (Vojtěch Krajíček, 2018)

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, detail pásového dekoru s perlovcem, vejcovcem, lipovými listy a žaludy (Vojtěch Krajíček, 2018)

Dešná, kostel sv. Jana Křtitele, vstupní předsíň, detail pásového dekoru s perlovcem, vejcovcem, lipovými listy a žaludy (Vojtěch Krajíček, 2018)